

Arkeoloji ve Kutsal Kitap

Son 200 yılda yapılan arkeolojik çalışmalar, Kutsal Kitap'ta verilen birçok tarihi ve gerçek bilgiye dair kanıtlar ortaya koymuştur. Bu durum, Kutsal Kitap'ın güvenilirliğini destekleyen önemli bulgular sunmaktadır. Şu ana kadar, Kutsal Kitap ile bağlantılı 25.000'den fazla arkeolojik alan keşfedilmiş olup, binlerce kişi ve olaya dair kayıtlar gün yüzüne çıkarılmıştır. Ünlü Yahudi arkeolog Nelson Glueck, bu konuda şöyle demiştir:

"Şu kesin bir şekilde söylenebilir ki, hiçbir arkeolojik keşif, Kutsal Kitap'ta verilen bilgileri çürüten bir sonuca ulaşmamıştır."

Pek çok arkeolog, yaptıkları kazılar sonucunda Kutsal Kitap'ın şaşkırtıcı derecede doğru bilgiler içerdiğine ikna olmuş ve hatta bazıları bu nedenle Hristiyanlığı benimsemiştir. Örneğin, ünlü İngiliz arkeolog Sir William Ramsay, başlangıçta ateist bir bilim insanıydı ve Kutsal Kitap'ı yanlışlamak amacıyla çalışmalar yürütüyordu. Ancak yıllar boyunca yaptığı kazılar ve yayınladığı kitaplar, Kutsal Kitap'taki bilgilerin doğruluğunu doğruluyordu. Sonunda, yaptığı keşifler sonucunda Kutsal Kitap'ın tarihi açıdan güvenilir ve Tanrı'nın sözü olduğunu kabul ettiğini ilan etti.

Belşazar'ın Keşfi

Kutsal Kitap'taki Daniel Kitabı'nın 5. bölümünde, **Belşazar** adlı Babil kralından bahsedilir (Daniel 5:1). Daniel'e göre Belşazar, Babil'in son kralıydı. Ancak uzun yıllar boyunca Belşazar'ın adı, Kutsal Kitap dışında hiçbir tarihi kaynakta geçmiyordu. Eski tarihi kayıtlarda, Babil'in son kralı olarak **Nabonidus** isimli bir hükümdar belirtiliyordu. Bu nedenle 1800'lü yılların başlarında bazı tarihçiler, Daniel'in anlattıklarını "Kutsal Kitap'taki tarihi hatalardan biri" olarak nitelendirdi.

Fakat 1853 yılında, Mezopotamya'daki Ur kentinde yapılan kazılarda, üzerinde yazıtlar bulunan dört küçük kil silindir keşfedildi. Bu yazıtlar, *Kral Nabonidus'un Ur'daki zigguratı (tapınak kulesini) yeniden inşa ettiğini* anlatıyordu. En dikkat çekici olan nokta ise, bu yazıtların sonunda Nabonidus'un sağlığı için ve onun en büyük oğlu ve ortak hükümdarı Belşazar için dualar edilmesiydi. Daha sonra bulunan birçok başka belge ve sözleşmede de Belşazar'ın varlığına dair kanıtlar ortaya çıktı.

Bu keşif, Kutsal Kitap'ın tarihi anlatımlarının doğru olduğunu gösteren önemli bir bulgu olarak kabul edildi.

Kral Davut'un Tarihî Kanıtları

Bazı tarihçiler, İsrail'in ünlü kralı Davut'un gerçekten yaşayıp yaşamadığını sorguluyordu. Ancak 1993 yılında, İsrailli arkeolog Avraham Biran, İsrail'in kuzeyindeki Tel Dan bölgesinde yapılan kazılar sırasında MÖ 9. yüzyıla ait bir taş tablet keşfetti. Bu tabletin üzerindeki 13 satırlık yazıt, İsrail Kralı Başa'nın (Baasha), Yahuda Kralı Asa (Asa) tarafından yenilgiye uğratıldığını anlatıyordu. Yazıtta geçen "Davut'un Hanedanı" ifadesi, yalnızca bu savaşın Kutsal Kitap'ta anlatıldığı gibi gerçekleştiğini doğrulamakla kalmadı, aynı zamanda Kral Davut'un isminin Kutsal Kitap dışındaki ilk tarihî kayıtlarda geçtiğini gösterdi.

Hititler (Hittites) ve Arkeolojik Kanıtlar

Kutsal Kitap'ta 2. Krallar 7. bölümde adı geçen Hititler, uzun yıllar boyunca bazı tarihçiler tarafından hatalı bir bilgi olarak değerlendirildi. O döneme kadar Hititler hakkında Kutsal Kitap dışında hiçbir tarihî kayıt bulunmadığından, bazı araştırmacılar Hititler diye bir uygarlık olmadığını, aslında Asurluların (Assyrians) kastedildiğini öne sürdüler.

Ancak 1870'lerde, Suriye'deki Fırat Nehri kıyısında bulunan Karkamış bölgesinde yapılan kazılarda Hititlere ait anıtlar ortaya çıkarıldı. Daha sonra 1906 yılında, günümüz Türkiye'sinde Boğazköy (Boğazköy – Hattuşaş) bölgesinde yapılan kazılarda binlerce Hitit belgesi bulundu. Bu keşifler, Kutsal Kitap'ın tarihî anlatımlarının doğru olduğunu bir kez daha kanıtladı.

Haran: Ataların Yurdu

Kutsal Kitap'a göre Haran, Yaratılış 11:31'de adı geçen bir yerdir ve İbrahim'in babasının, bazı akrabalarıyla birlikte yerleştiği bölgedir. Uzun yıllar boyunca Haran'ın gerçekten var olup olmadığı tartışmalıydı. Ancak, günümüzde Türkiye'de Harran adında bir köy bulunmaktadır ve yapılan araştırmalar, bu köyün Eski Ahit dönemindeki antik Haran'ın bulunduğu yerin tam üzerinde olduğunu göstermiştir.

Bununla birlikte, Haran'ın yakınlarında, Kutsal Kitap'ta adı geçen İbrahim'in büyük büyükbabası Seruk ve büyükbabası Nahor (Yaratılış 11:22-26) isimlerini taşıyan köyler de keşfedilmiştir. Ayrıca, Yaratılış 11:27'de adı geçen Haran, İbrahim'in yeğeni Lût'un babasıdır.

Moab Taşı (Mesha Yazıtı)

Kutsal Kitap'a göre Moablılar, İsrailoğulları ile akrabadır (Yaratılış 19:37). Moab Taşı, günümüzde Paris'teki Louvre Müzesi'nde sergilenen ve eski Dibon (günümüz Ürdün'ü) bölgesinde bulunmuş bir yazıttır. Bu taş, Moab Kralı Mesha'nın yazıtlarını içermektedir ve kral, İsrailoğullarını topraklarından sürdüğünü gururla anlatmaktadır.

Bu yazıt, 2. Krallar 3. bölümde anlatılan olaylarla uyumludur. Burada, Moab Kralı'nın, İsrail Kralı Ahab'ın ölümünden sonra İsrail'e karşı isyan ettiği yazılıdır. Moab Taşı'nda, Kral Mesha'nın şu ifadeleri yer alır:

- İsrail Kralları Omri ve Ahab'ın, uzun yıllar Moab'ı egemenlikleri altına aldıkları, Ahab'ın ölümünden sonra, Kral Mesha'nın Moab'ı bağımsız hale getirdiği ve Ahab'ın soyunu yendiği, İsrail'in "sonsuz yok oluşa mahkûm olduğu" iddia edilmiştir.

Ayrıca, Moab Taşı'nda Tanrı'nın adı olan "Yahve" (YHWH) de geçmektedir. Bu, Kutsal Kitap'ta anlatılan olayları destekleyen en önemli arkeolojik keşiflerden biri olarak kabul edilmektedir.

Şalmaneser'in Kara Dikilitaşı

Bu 2 metre yüksekliğindeki siyah bazalt dikilitaş (dört taraflı sütun), günümüzde British Museum'da sergilenmektedir. Üzerinde, İsrailoğullarının düşmanı olan Asur Kralı III. Şalmaneser'in fetihleri, hem yazılarla hem de resimlerle anlatılmaktadır.

Kara Dikilitaş, Irak'taki Nimrud Sarayı'nda yapılan kazılar sırasında keşfedilmiştir. Dikilitaş üzerindeki tasvirlerden birinde, Kutsal Kitap'ta adı geçen İsrail Kralı Yehu (Jehu), Asur Kralı Şalmaneser'in önünde diz çökerek ona haraç sunarken gösterilmektedir.

Yehu'nun hükümdarlığı, Kutsal Kitap'ın 2. Krallar 9-10. bölümlerinde anlatılmaktadır. Ancak burada, Asur Kralı'na sunulan haraçtan bahsedilmez. Bu dikilitaş, Kutsal

Kitap'ta adı geçen bir kralın, bağımsız bir tarihî kaynakta da geçtiğini gösteren önemli bir arkeolojik keşiftir.

Pithom ve Raamses Şehirleri

Çıkış Kitabı (Mısır'dan Çıkış 1:11), Mısırlıların İsrailoğullarını **Pithom ve Raamses** adlı iki tahıl deposu şehrini inşa etmeye zorladığını anlatır. Ancak bazı eleştirmenler, bunun sadece bir masal olduğunu iddia ediyordu.

Fakat ünlü arkeolog **Sir Flinders Petrie**, bu şehirlerin kalıntılarını keşfetti ve burada yapılan binaların **Mısır'da harç kullanılarak inşa edilen tek yapılar** olduğunu ortaya çıkardı. Daha da dikkat çekici olan şey, binaların katman katman farklı malzemelerle inşa edilmiş olmasıydı:

- **Alt katlar:** Tuğla ve saman kullanılmış,
- **Orta katlar:** Tuğlalar sadece anız (sap kalıntısı) ile yapılmış,
- **Üst katlar:** Tuğlalar tamamen samansız olarak üretilmiş.

Bu bulgu, Kutsal Kitap'ta anlatılan olaylarla birebir örtüşmektedir.

Hizkiya Tüneli ve Yazıtı

Yahuda Kralı Hizkiya tarafından MÖ 700 civarında yaptırılan tünel, bugün hâlâ Yeruşalim'deki (Kudüs) Davut Şehri Arkeoloji Parkı'nda görülebilmektedir.

Kutsal Kitap'a göre, 2. Krallar 20:20 ayetinde Hizkiya'nın Gihon Pınarı'nın suyunu Yerusalim'e yönlendirmek için bir tünel kazdirdiğı anlatılmaktadır. Bu su, kentin içinde bulunan Siloam Havuzu'na taşınmış ve böylece Asur Kralı Sanherib'in kuşatması sırasında şehre su sağlanmıştır.

Bu tünelde yapılan kazılarda, tünelin inşa sürecini anlatan bir yazıt keşfedilmiştir.

Sanherib Prizması

Bu 40 cm yksekliginde, altı yüzlü pişmiş kil prizma, eski Asur dönemine aittir ve M 701 yılında Sanherib'in Yahuda Krallığı'na yaptığı saldırıyı anlatmaktadır. Prizma, Asur'un eski başkenti Ninova'da bulunmuştur.

Sanherib, Kutsal Kitap'ta 2. Krallar 18-19. bölümlerde geçmektedir. Yeşaya, Tanrı'nın Yerusalim'i Sanherib'in saldırısından koruyacağını bildirmiştir (Yeşaya 36-37, 2. Tarihler 32).

Sanherib Prizması, Kutsal Kitap'ta anlatıldığı gibi, Asurluların Hizkiya'yı Yerusalim'de "bir kuş gibi kafese kapattığını" ancak şehri ele geçirmediğini söylemektedir. Kutsal Kitap'a göre, Tanrı Yerusalim'i korumuş ve o gece 185.000 Asur askerini yok etmiştir. Sanherib, Ninova'ya dönmüş ve bir süre sonra oğulları tarafından öldürülmüştür (Yeşaya 37:35-38).

Bu prizma, Lakiş kabartmaları ve yapılan arkeolojik kazılarla birlikte, Kutsal Kitap'taki anlatımları destekleyen önemli bir tarihî kanıt olarak kabul edilmektedir.

Keyhüsrev Silindiri

Bu 23 cm uzunluğundaki kil silindir, eski Babil'de bulunmuş olup M 539 yılına tarihlenmektedir. zerinde Pers Kralı Keyhüsrev'in (Kiros/Cyrus) Babil'i fethettiği ve burada esir tutulan halkların kendi topraklarına dönmesine ve tapınaklarını yeniden inşa etmelerine izin verdiğine dair bir ferman yer almaktadır.

Kutsal Kitap'a göre, Keyhüsrev Yahudileri Babil sürgününden sonra anavatanlarına geri göndermiştir. Bu olay, Yeşaya'nın kehanetleriyle örtüşmektedir (2. Tarihler 36:23; Ezra 1; Yeşaya 44:28).

Silindir, Yahuda'nın adını açıkça zikretmese de, Keyhüsrev'in sürgün halkları serbest bırakma politikasını doğrulamakta ve Kutsal Kitap'ın anlatımına tarihî bir temel kazandırmaktadır.

Ölü Deniz Parşömenleri

Ölü Deniz Parşömenleri, MÖ 300 - MS 70 yılları arasına tarihlenen yüzlerce el yazması ve parça içermektedir. İlk olarak 1947 yılında, Ölü Deniz yakınlarındaki Kumran mağaralarında, Eriha'nın 10 km güneyinde keşfedilmişlerdir. Bazı parşömenler, eski çömlek kavanozlarında bulunmuştur.

Bu koleksiyonun yaklaşık üçte biri, Eski Ahit kitaplarının bölümlerini içermektedir. Daha önce bilinen en eski Eski Ahit metinlerinden 1000 yıl daha eski olmaları, bunların tarihî önemini artırmaktadır.

Ölü Deniz Parşömenleri, Eski Ahit metinlerinin yüzyıllar boyunca son derece doğru bir şekilde kopyalandığını kanıtlamaktadır. En eski Masoretik metinlerle yapılan karşılaştırmalarda önemsiz farklılıklar dışında büyük bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Bu da günümüzdeki çevirilerin orijinal metinlere sadık olduğunu doğrulamaktadır.

Gezer Kazıları

1969 yılında Gezer'de yapılan kazılar, tepenin büyük bir kısmını kaplayan kalın bir kül tabakasını ortaya çıkardı. Bu kül tabakasının incelenmesi sonucunda, İbranilere, Mısırlılara ve Filistinlilere ait eserler bulunmuştur. Başlangıçta bu durum arkeologları şaşırtsa da, Kutsal Kitap'ın tam olarak bu olayı tarif ettiği fark edilmiştir:

"Mısır Firavunu gidip Gezer'i ele geçirmiş ve ateşe vermişti. Orada yaşayan Kenanlılar'ı öldürerek kenti Süleyman'la evlenen kızına armağan etmişti."
(1. Krallar 9:16)

Bu bulgu, Kutsal Kitap'ta anlatılan tarihî olayların doğruluğunu destekleyen önemli bir arkeolojik keşif olarak kabul edilmektedir.

Mısır'da Çamur Tuğlalar

Mısır'dan Çıkış 1:14 ve 5:7-8 bölümlerinde, İsrailoğullarının köle olarak çamur tuğlalar yapmaya zorlandığı anlatılır. British Museum'da, Mısır'da samanla karıştırılarak yapılmış ve Firavun II. Ramses dönemi (MÖ 13. yüzyıl) olarak tarihlendirilen bir çamur tuğla bulunmaktadır.

Ayrıca, Krallar ve Kraliçeler Vadisi'nde, Teb'de bulunan bir Mısır mezarında duvar resimleri keşfedilmiştir. Bu resimler, yabancı kölelerin çamur tuğla yaparken tasvir edildiğini göstermektedir. Bu bulgu, Kutsal Kitap'ta anlatıldığı gibi, İsrailoğullarının Mısır'da köle olarak çalıştırıldığını destekleyen önemli bir kanıttır.

İsrail Stelası – MÖ 13. Yüzyıl

İsrail adı, 1896 yılında Teb'de keşfedilen bir taş levha üzerinde hiyerogliflerle yazılmıştır. Bugüne kadar Mısır'da bulunan tüm tarihi kayıtlar arasında İsrail'den bahseden tek belge budur ve Kutsal Kitap dışında İsrail'in varlığına dair bilinen en eski kanıtlardan biridir.

Bu yazıt, Firavun II. Ramses'in oğlu Merneptah'ın (MÖ 1213-1203) hükümdarlık dönemine aittir ve İsrailoğullarının o dönemde zaten Kenan diyarına (Vaat Edilen Topraklar) yerleşmiş olduğunu gösterir.

II. Nebukadnezar Kroniği – MÖ 6. Yüzyıl

Bu kil tablet, British Museum'da sergilenmekte olup, Yeruslaim Kroniği (Jerusalem Chronicle) olarak da bilinmektedir. Tablet, Babil Kralı II. Nebukadnezar'ın (MÖ 605-562) hükümdarlığının ilk 11 yılını anlatmaktadır. Kayıtlarda:

- Lakiş ve Yeruslaim kuşatmalarının (MÖ 597) Babil kayıtları,
- Yahuda Kralı Sidkiya'nın Babil tarafından atanmış bir kukla yönetici olduğu,
- Yahudilerin Babil'e sürgün edildiği (2. Krallar 24)

anlatılmaktadır.

Bu tablet, Kutsal Kitap'ta anlatılan olayları destekleyen önemli bir arkeolojik keşif olarak kabul edilir.

Pilatus Yazıtı – 1. Yüzyıl

Sezariye'de bulunan yıpranmış bir kireç taşı levha, Yahudiye valisi Pontius Pilatus'un adının geçtiği bilinen tek yazıt olarak kabul edilir. Pilatus, İsa'nın çarmıha gerilmesini emreden Roma valisidir. Bu taş levha, İmparator Tiberius onuruna inşa edilen bir binanın parçasıydı ve yazıtın ikinci satırında Pilatus'un adının bir kısmı net bir şekilde

okunmaktadır. Bu keşif, Pilatus'un gerçekten yaşamış bir tarihi figür olduğunu doğrulayan en önemli arkeolojik bulgulardan biridir.

Çarmıha Gerilmiş Bir Adamın İskelet Kalıntıları – 1. Yüzyıl

1968 yılında, Yeruslaim'in kuzeydoğusunda, Giv'at ha-Mivtar'da bulunan bir mezarda çarmıha gerilmiş bir kurbanı ait iskelet kalıntıları keşfedildi. Bu bulgu, Kutsal Kitap dönemine ait çarmıha germe uygulamasına dair bilinen ilk fiziksel kanıttır. İskeletin sol topuk kemiği hâlâ bir çiviyle sabitlenmiş haldeydi. Mezar yazıtında, kurbanın adı Yehohanan (Yuhanna/John) olarak geçmektedir. Yaklaşık 25 yaşında bir Yahudi erkeği olduğu ve 1. yüzyılın ortalarında idam edildiği belirlenmiştir.

Bu keşif, İsa'nın çarmıha gerilişinin tarihsel gerçekliği açısından büyük önem taşımaktadır, çünkü çarmıha gerilme şekliyle ilgili fiziksel bir kanıt sunmaktadır.

Gallio Yazıtı – 1. Yüzyıl

Yunanistan'ın Delphi kentinde bulunan bir yazıt, M.S. 52 yılına tarihlenir ve Lucius Junius Gallio'nun Ahaya bölgesinin prokonsülü (vali) olduğunu belirtir.

Bu yazıt, Elçilerin İşleri 18:12'de geçen bir olaya doğrudan kanıt sunmaktadır. Kutsal Kitap'a göre, Elçi Pavlus, Korint'e yaptığı ilk ziyaret sırasında Yahudi din adamları tarafından Gallio'nun önüne çıkarılmıştır. Bu keşif, Kutsal Kitap'ta anlatılan olayların tarihi doğruluğunu destekleyen önemli bir kanıttır.

